

Dění a časovost / Čas a dění

Přemýšlení o „čase“ a „časovosti“ je staré, dávné; určitě je mnohem starší než vynález pojmů a pojmovosti. Jestliže jsme stále nakloněni chápat „čas“ jako předpoklad toho, aby se vůbec něco mohlo dít, není to proto, že jsme tak do hloubky ovlivněni zpředměťujícím způsobem myšlení, jakému jsem se naučili (a jakému jsme „propadli“) pod vlivem starých řeckých myslitelů, ale je to založeno na každodenní zkušenosti již dávných, archaických lidí (a dosvědčuje to užívání slova „čas“ i věcně příbuzných slov už v dávných textech, nedotčených ještě řeckým vlivem; nejznámějším a běžně nejedostupnějším dokladem je třeba varování před přílišným soustředěním na minulost, na věci „starodávni“, a doporučení orientace na to, co přichází jako nové, nebývalé, překvapující, viz Deutero-Izaiáš, kap. 40-55 nejpozději ze sklonku 6. stol. př.Kr.). Pokud jde jen o „zvyk“, o navyklý „způsob mluvení“, je možné odkazovat k jazyku, ale nikoli k pojmovosti. A jazyk (jazykové zvyklosti) bývají dvojznačné – něco v nich je vskutku specificky jazykové (a pak jsou ty „návyky“ u různých jazyků různé), anebo nacházíme podobnosti a analogie u nejrozličnějších jazyků, které spolu původně nesouvisí, které nenáleží do týchž okruhů apod. Pak už tedy nejde vlastně o problém toho kterého jazyka, ale o problém „řeči“ a její „logické“ výstavby (ovšem ještě pro „logizací“ řeckého typu, tedy před zpředměťujícím zpojmověním). Všechno se proto zdá nasvědčovat tomu, že rozlišování mezi „věcným“ děním, které lze sledovat, orientovat se v něm a do kterého je dokonce možno nějak zasahovat, je prastaré a že není pouze výsledkem chybné interpretace v důsledku nějakých špatných návyků, ale že má své opodstatnění ve zkušenosti (pochopitelně zkušenosti velmi široce chápané, tedy neredukované na zkušenost smyslovou).

(Písek, 070514-1.)